

SXEDIO.76W

17.10.1931: Ο ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΙΤΗΘΕΙ ΑΠΟ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΚΑΙ ΜΠΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΓΡΑΜΜΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ ΣΤΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟ ΘΡΟΝΟ

Η πίεση του λαού εναντίον των βουλευτών να παραιτηθούν από το Νομοθετικό Συμβούλιο έπαιρνε διαστάσεις με άρθρα εφημερίδων και ανακοινώσεις σωματείων και οργανώσεων και με προσωπικά υπομνήματα προς τους ίδιους.

Οι Κύπριοι πίστευαν ότι η παραμονή των βουλευτών στη θέση τους αποτελούσε ένα είδος συμπαγνίας με το βρετανό κυρίαρχο, μια και η φωνή τους δεν ακουόταν η δεν ήταν δυνατό να επιβληθεί, αφού ο Κυβερνήτης Σερ Ρόναλντ Στόρρς διατηρούσε το δικαίωμα να επιβάλλει τη θέληση του με διατάγματα "εν Συμβουλίω".

Οι προσπάθειες για εξεύρεση διευθέτησης δεν κατέληγαν σε κανένα αποτέλεσμα. Ακόμα οι φωνές ορισμένων από τους βουλευτές να κηρυχθεί στάση εναντίον των νέων φόρων που επέβαλε ο Κυβερνήτης ή και να παραιτηθούν ακόμη, όπως έγινε στις συσκέψεις στο Σαϊττά, δεν γίνονταν δεκτές από άλλους συναδέλφους τους.

Ταυτόχρονα η Πολιτική ή Εθνική Οργάνωση είχε πραγματικά καταρρεύσει και είχαν ήδη αρχίσει προετοιμασίες για αναδιοργάνωση της μια και θεωρείτο ότι αντιπροσώπευε μόνο τα μέλη της ηγεσίας της και κανένα άλλο.

Στην Οργάνωση μετείχαν εξ οφφίκιο οι **12** βουλευτές χωρίς υποχρέωση όμως να ακολουθούν τις αποφάσεις της.

Σε τέτοιο δραματικό σημείο έφθασαν τα πράγματα, ώστε στη Λάρνακα είχε συγκληθεί στις **18** Οκτωβρίου **1931** συλλαλητήριο με το οποίο θα καταδικαζόταν η άρνηση του Μητροπολίτη Κιτίου Νικόδημου Μυλωνά να μη υποβάλει παραίτηση.

Το συλλαλητήριο είχε κληθεί από τις εθνικές

νεολαίες της πόλης και επαρχίας Λάρνακας και σ' αυτό θα μιλούσε ο πρώην βουλευτής και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Οργάνωσης Μιχαλάκης Γ. Νικολαΐδης, ο οποίος είχε παραιτηθεί λίγες μέρες νωρίτερα.

Το συλλαλητήριο θα γινόταν στο Σταυροδρόμι της Λάρνακας σε απόσταση μόλις **200** μέτρων από τη Μητρόπολη Κιτίου, όπου ήταν η έδρα του Νικόδημου Μυλωνά, έξω από το οίκημα του σωματείου Εθνική Νεολαία Λάρνακα.

Αυτό πήγαινε πολύ για το Νικόδημο Μυλωνά. Ο Κιτίου που πρόσβλεπε στον Αρχιεπισκοπικό θρόνο, αισθανόταν την πίεση πολύ βαριά. Συνέχιση της άρνησης του να παραιτηθεί όπως είχε αρνηθεί ανένδοτα να το κάμει στις τελευταίες συσκέψεις στο Σαΐττά και να ακολουθήσει το ρεύμα του λαού, θα είχε σοβαρές συνέπειες και έτσι πήρε τη μεγάλη απόφαση να παραιτηθεί από το βουλευτικό αξίωμα.

Τη θέση του να παραιτηθεί ο Μητροπολίτης Νικόδημος Μυλωνάς την εξέφρασε για πρώτη φορά δημόσια σε κρίσιμη σύσκεψη στην Αρχιεπισκοπή στις **17** Οκτωβρίου **1930** στην παρουσία μελών της Εθνικής Οργάνωσης και εννέα βουλευτών. Από τη σύσκεψη απουσίαζαν μόνο οι Χρ. Γαλατόπουλος, Φ. Κυριακίδης και Δ. Σεβέρης.

Τις επόμενες ώρες ο Κιτίου εκδήλωσε την πρόθεση του και σαν πήρε την απόφαση δεν υπήρχε σ' αυτόν επιστροφή στο δρόμο που είχε ακολουθήσει.

Γι' αυτό συνέταξε επιστολή παραίτησης που απευθυνόταν στον Σερ Ρόναλντ την ίδια ημέρα ενώ από την άλλη προσπάθησε να παρασύρει και άλλους βουλευτές να ακολουθήσουν την απόφαση του, παρ' όλον ότι γνώριζε πως θα ήταν πολύ δύσκολο να τους πείσει να αλλάξουν απόφαση.

Στη σύσκεψη της **17**ης Οκτωβρίου θα συζητούντο ακόμα δύο σοβαρά θέματα: Η διάλυση της Εθνικής Οργάνωσης και η αναδιοργάνωση της όπως επίσης και προσχέδιο προκήρυξης ειδικής επιτροπής της Οργάνωσης γύρω από το νέο δασμολόγιο που είχε

επιβάλλει ο Κυβερνήτης και γενικά η στάση που θατηρούσαν οι βουλευτές και ο λαός.

Τα δύο αυτά θέματα είχαν απασχολήσει προηγούμενες συσκέψεις στο Σαΐττα στις 12 Σεπτεμβρίου και στη Λευκωσία στις 3 και 10 Οκτωβρίου 1931.

Σύμφωνα με την εφημερίδα "Λαϊκή Δύναμη" του Γ. Χατζηπαύλου, η σύσκεψη "κατέληξε δε κατόπιν προτάσεως του κ. Μ. Γ. Νικολαΐδη, γενομένης δεκτής δια ψηφοφορίας, εις την διάλυσιν της Οργανώσεως προς αναδιοργάνωσιν επί λαϊκωτέρας βασεως".

Για τα άλλα θέματα η σύσκεψη δεν κατέληγε σε κανένα αποτέλεσμα. Σε κάποιο διάλειμμα της σύσκεψης προφανώς όταν αποχώρησαν τα μέλη της Οργάνωσης και έμειναν μόνο οι εννέα βουλευτές, (ο βουλευτής Ν. Κλ. Λανίτης που ανέφερε το περιστατικό δεν παρέθετε ημερομηνία, αλλά θα πρέπει να είναι σ' αυτή όπως εξελίχθηκαν τα γεγονότα χρονολογικά) ο Νικόδημος Μυλωνάς που είχε ήδη λάβει τις αποφάσεις του να παραιτηθεί και είχε μάλιστα κατά τον Χατζηπαύλου και εκτυπωμένη την επιστολή παραίτησης του και το διάγγελμά του προς το λαό, είπε στο Λανίτη ότι σκεφτόταν να παραιτηθεί.

Εγγραψε ο Λανίτης στο βιβλίο του "η Δούλη Ελλάς του Νότου" χωρίς να αναφέρει αν ο Μητροπολίτης Κιτίου του έδειξε την εκτυπωμένη ήδη προκήρυξη του, παρόλον ότι αργότερα στη σύσκεψη έδειξε ότι γνώριζε ότι ο Μητροπολίτης είχε έτοιμο κείμενο:

"Ενα βράδυ ο Μητροπολίτης Κιτίου Νικόδημος κατά το διάλειμμα μιας συσκέψεως, εβιάδιζε σύννους (σκεπτικός) εις το μικρόν συνοδικόν (της Αρχιεπισκοπής). Μου εφώναξεν ιδιαιτέρως. Θα παραιτηθώ και μόνος" μου λέγει "θα σας ακολουθήσω αμέσως, Πανιερώτατε, απαντώ".

Όταν έφυγαν τα μέλη της διαλυθείσης πια Εθνικής Οργάνωσης ακολούθησε η συζητηση των άλλων θεμάτων. Ομως δεν κατέληγαν πουθενά. Ενώ ακόμα η συζήτηση συνεχιζόταν, ο Νικόδημος Μυλωνάς γύρισε τη συζήτηση αλλού και είπε κατά το βουλευτή Γεώργιο

Χατζηπαύλο (προκήρυξη -απάντηση στο Μυλωνά στις 18.10.32):

"Κύριοι η κατάσταση ως αντιλαμβανόμεθα ογκούται επικινδύνως από ημέρας εις ημέραν. Το πιθανώτερον μερικοί βουλευταί, λόγω της απαλείψεως του φοροστασίου δεν θα υπογράψουν την προκήρυξιν και τοιουτοτρόπως θα διαχασθώμεν. Δεν νομίζετε ότι δυνάμεθα να εγκαταλείψωμεν αυτά τα ημίμετρα και να ενεργήσωμεν επί καθαρώς ενωτικής γραμμής. Να απολύσωμεν μίαν προκήρυξιν εις τον λαόν εις την οποίαν να κηρύττωμεν την ένωσιν".

Ο Χατζηπαύλου μόλις και πρόλαβε να απαντήσει ότι ήταν πολύ καλή ιδέα και επενέβη ο Ν. Κλ. Λανίτης, ο οποίος γνωρίζοντας τις προθέσεις του Νικόδημου Μυλωνά, είπε κάμνοντας πως δεν γνώριζε ότι ήταν δυνατό ο Μητροπολίτης να είχε μαζί του έτοιμο έγγραφο και τον παρακάλεσε μάλιστα να το διαβάσει.

Αυτή την πρόκληση περίμενε ο Μυλωνάς ή ακόμη μπορεί να ήταν και συνεννοημένος με τον Ν. Κλ. Λανίτη. Χωρίς δεύτερο λόγο ανέσυρε από τα θυλάκια του ένα χειρόγραφο και άρχισε να το διαβάζει. Ήταν ένα διάγγελμα προς τον Κυπριακό λαό τον οποίο καλούσε σε ενότητα και αγώνα με κάθε θυσία και μέσω για την επιδίωξη της ένωσης με την Ελλάδα.

Οι βουλευτές άρχισαν να εκφέρουν τις απόψεις τους. Παρόλον ότι δέχονταν να υπογράψουν την προκήρυξη, επικράτησε τελικά η άποψη ότι έπρεπε να ληφθεί απόφαση σε σύσκεψη που θα παρίσταντο όλοι οι βουλευτές και όχι μόνο οι εννέα.

Κατά την εφημερίδα του Χατζηπαύλου "Λαϊκή Δύναμις":

"Πρώτος εξ όλων ο κ. Γ. Χατζηπαύλου εδέχθη προθύμως να υπογράψη το σχέδιον τούτο της προκηρύξεως ως και ο κ. Σιακαλλής.

Ο κ. Θεοδότου εδήλωσεν ότι προθυμότητα θα υπογράψει διά το ζήτημα της Ενώσεως, αλλ' όχι και της παραιτήσεως καθ' ότι έχει την γνώμην ότι "το να καταδιωχθούν ως βουλευταί έχει μεγαλύτεραν απήχησιν παρά ως ιδιώτες.

Ο κ. Ρωσσίδης δεν εύρε καλήν την διατύπωσιν του σχεδίου επειδή θεωρεί τον λαόν τελείως απαρασκευάστον δι' εν τοιούτον σοβαρόν εγχείρημα.

Οι κ.κ. Σταυρινάκης, Κούντουρος και Αραδιπιώτης είπαν ότι προκειμένου περί ενός τόσο σοβαρού ζητήματος πρέπει όλο το βουλευτικόν Σώμα να είναι παρόν, ενώ απουσίαζον τρία μέλη".

(Μεταγλώττιση)

Πρώτος απ' όλους ο κ. Γ. Χατζηπαύλου δέχθηκε πρόθυμα να υπογράψει το σχέδιο αυτό της προκήρυξης όπως και ο κ. Σιακαλλής.

Ο κ. Θεοδότου δήλωσε ότι προθυμότατα θα υπογράψει για το ζήτημα της Ένωσης, αλλά όχι και για την παραίτηση καθ' ότι έχει τη γνώμη ότι "το να καταδιωχθούν ως βουλευτές έχει μεγαλύτερη απήχηση παρά ως ιδιώτες.

Ο κ. Ρωσσίδης δεν βρήκε καλή τη διατύπωση του σχεδίου επειδή θεωρεί το λαό τελείως απροετοίμαστο για ένα τέτιο σοβαρό εγχείρημα.

Οι κ.κ. Σταυρινάκης, Κούντουρος και Αραδιπιώτης είπαν ότι προκειμένου για ένα τόσο σοβαρό ζήτημα πρέπει όλο το βουλευτικό Σώμα να είναι παρόν, ενώ απουσίαζαν τρία μέλη".

Η σύσκεψη έληξε χωρίς καμμιά απόφαση παρά μόνο όπως γίνεται το επόμενο Σάββατο, **24** Οκτωβρίου νέα σύσκεψη στην οποία θα παρευρίσκονταν όλοι οι βουλευτές ώστε να ληφθεί οριστική απόφαση.

Κατά τον Χατζηπαύλο όμως, ο Νικόδημος Μυλωνάς ήταν ήδη έτοιμος για την επόμενη του ενέργεια και μάλιστα στη βαλίτσα του είχε έτοιμο το διάγγελμα του προς τον ελληνικό λαό.

Πραγματικά ο Νικόδημος Μυλωνάς είχε πάρει τις αποφάσεις του και δεν επρόκειτο να υποχωρήσει.

Μια από τις πρώτες του ενέργειες ήταν να ενημερώσει για την τελική του απόφαση την επομένη τον Ν. Κλ. Λανίτη. Εγγραψε ο Λανίτης στο βιβλίο του:

"Το ίδιο βράδυ αργά παρεκαθήμην εις γεύμα παρά

τω κω Γεωργίω Μαρκίδη, δημάρχω Λευκωσίας εις ο παρεκάθητο και ο πρώην βουλευτής Λεμεσού και μέλος της οργανώσεως Γ. Ρωσσίδης. Ενα αυτοκίνητον εσταμάτησε προ της οικίας. Ο Μητροπολίτης Κιτίου με εζήτησεν. Η απόφασίς μου, μου λέγει, είναι οριστική. Πηγαίνω εις την Μητρόπολιν μου εις Λάρνακα, στέλλω εις τον Κυβερνήτην την παραίτησιν και θα απευθύνω προκήρυξιν προς τον λαόν".

Ο Λανίτης δεν αναφέρει και πάλι ημερομηνία. Αλλά όπως προκύπτει από τα γεγονότα αυτό θα πρέπει να ήταν το βράδυ της 17ης Οκτωβρίου, μετά τη σύσκεψη της Αρχιεπισκοπής. Ετσι ο Κιτίου έφυγε για τη Μητρόπολη του στη Λάρνακα και έστειλε ανθρώπους του να διανεύουν προς το λαό την προκήρυξή του μαζί με την επιστολή παραίτησης που είχε ήδη στείλει την ίδια μέρα στον Κυβερνήτη.

Αντίγραφα της προκήρυξης του Κιτίου Νικόδημου Μυλωνά τοποθετήθηκαν κάτω από τις πόρτες των σπιτιών, ιδιαίτερα στη Λάρνακα, όπου θα γινόταν την επομένη 18 Οκτωβρίου, ημέρα Κυριακή, το συλλαλητήριο της Εθνικής Νεολαίας. Αλλα αντίγραφα τοποθετήθηκαν στους σκάμνους των εκκλησιών, ώστε να τα εύρισκαν οι πιστοί την επομένη πρωί, πρωί σαν θα πήγαιναν στην εκκλησία.

Η αλλαγή στάσης από μέρος του Νικόδημου Μυλωνά δηλαδή να παραιτηθεί, ενώ λίγες μέρες προηγουμένως ήταν θερμός υποστηρικτής της ιδέας να μη παραιτηθούν οι βουλευτές, ξένισε πολλούς από τους συνεργάτες του και ιδιαίτερα τους άλλους έντεκα βουλευτές που γνώριζαν καλά τις απόψεις του.

Μια από τις πολλές μαρτυρίες για τις απόψεις του Νικόδημου Μυλωνά είναι και η ερώτηση που υπέβαλε στις 18 Οκτωβρίου με φυλλάδιο του που κυκλοφόρησε ο βουλευτής Χατζηπαύλος και στο οποίο δεν απάντησε ο Μυλωνάς ή δεν πρόλαβε να απαντήσει. Ανέφερε ο Χατζηπαύλος καταγγέλλοντας τη στάση του Μυλωνά, αλλά και ερωτώντας τον ταυτόχρονα:

" Είναι ή δεν είναι αληθες ότι εις εκάστοτε δεδομένην περίστασιν σεις ο Μητροπολίτης Κιτίου

ήσθο εις των θερμότερων θιασωτών διατηρήσεως του βουλευτικού αξιώματος;"

Μια άλλη μαρτυρία ότι ο Μυλωνάς ήταν υποστηρικτής της διατήρησης του βουλευτικού αξιώματος και της μη παραίτησης προέρχεται από το δημοσιογράφο και διευθυντή του "Νέου Κυπριακού Φύλακος" Κ. Α. Κωνσταντινίδη (ΚΑΚ) ο οποίος ασχολήθηκε με την εξέγερση του Οκτωβρίου του 1931, ύστερα από 16 χρόνια, το 1947 σε ειδικό αφηγημά του. Εγγραψε ο Κωνσταντινίδης:

"Μόλις λίγες μέρες πριν, εις τας 11 (Οκτωβρίου 1931), αν ενθυμούμαι καλώς ημέραν Κυριακήν απόγευμα, ο γράφων τας γραμμάς αυτάς είχε πολύωρον, διάρκειας 2-2,5 ωρών, συνέντευξιν, με την πανιερότητα του εις την Αρχιεπισκοπήν ακριβώς επί της πολιτικής καταστάσεως και ειδικώς επί του φοροστασίου, διά το οποίον εγένετο αρκετός λόγος. Και από την συνομιλίαν ήτο φανερόν, ότι μέχρι της στιγμής εκείνης απέκλινε προς μετριοπαθείς μάλλον αντιλήψεις και ότι δεν ήτο της γνώμης ότι οι βουλευταί έπρεπε να υποβάλουν παραίτησιν, διότι αυτή, ενώ ήτο αμφίβολον, αν θα είχεν ωφέλιμον αποτέλεσμα εις τον αγώνα έκλειε μέσα της κινδύνους".

Ενας από τους βασικούς λόγους που έκλειναν την πλάστιγγα υπέρ της παραίτησης του Νικόδημου Μυλωνά θα πρέπει να ήταν και οι μελλοντικές φυλοδοξίες του για διαδοχή του Αρχιεπισκόπου Κυρίλλου που βρισκόταν σε βαθιά γεράματα και ο θάνατος του δεν φαινόταν να είναι μακρυνά.

Ο Νικόδημος Μυλωνάς ενδιαφερόταν πολύ για τον Αρχιεπισκοπικό θρόνο. Το ίδιο ενδιαφερόταν όμως και ο Κερύνειος Μακάριος, και μια παραίτηση του από το βουλευτικό αξίωμα σίγουρα θα τον έφερνε σε πρώτο πλάνο έναντι του Κυρηναίου.

Ενας άλλος λόγος ήταν και ο φόβος της καταδίκης του από το συλλαλητήριο της Λάρνακας μέσα στην έδρα του είτε ο κίνδυνος της αναμενόμενης συνεδρίας της ΕΡΕΚ στις 18 Οκτωβρίου, της νέας οργάνωσης που βρισκόταν σε στενή επαφή με τον Μητροπολίτη Κερύνειας, πράγμα που θα είχε ως

αποτέλεσμα να προβαλλόταν ο Κερυνείας.

Η απόφαση του Νικόδημου Μυλωνά δεν ήταν άλλη από αυτό που ζητούσε ο λαός και αυτό τον έφερε στην πρώτη γραμμή.

Την ύπαρξη των φόβων του Νικοδήμου Μυλωνά παραθέτει και ο Κ.Α.Κωνσταντινίδης, (ΚΑΚ), στο λεπτομερές ιστορικό του αφήγημα που δημοσίευσε το **1947**:

"Εν τούτοις εις την σκέψιν και τας ομιλίας ολίγων ή πολλών το πρόσωπον του Αγίου Κυρηναίας και το όνομά του εσυνδέετο κατά ένα τρόπον προς την νεαράν ριζοσπαστικήν ένωσιν. Και επί πλέον επιστεύετο, ότι μεταξύ του Αγίου Κιτίου υπήρχε τρόπον τινά "συναγωνισμός", μία άμιλλα μάλλον εις πατριωτικήν δράσιν. Η ιδέα αυτή φαίνεται ότι εσχετίσθη προς δύο γεγονότα:

1. Οτι ο Άγιος Κιτίου είχε εκδώσει το διάγγελμα του την **18**ην Οκτωβρίου, διότι δήθεν πληροφορείτο ότι η Ριζοσπαστική Ένωσις Κύπρου θα προέβαινε σε δράσιν εις σύμπραξιν με τον Άγιον Κυρηναίας, εάν αυτός δεν υπέβαλλε παραίτησιν από το βουλευτικόν αξίωμα και δεν ανελάμβανε την πρωτοβουλίαν διά προώθησιν του πολιτικού αγώνος της Κύπρου.

2. Οτι αντιθέτως, αφ'ενός ο Άγιος Κυρηναίας εις συνεδρίαν του Συμβουλίου της Πολιτικής Οργανώσεως εις την Αρχιεπισκοπήν αντεστρατεύετο την πολιτικήν των βουλευτών, των οποίων ηγέτης ήτο ο Άγιος Κιτίου να κινηθή ακόμη ενεργότερα".

Την ύπαρξιν "συναγωνισμού" μεταξύ Κιτίου και Κυρηναίας επιβεβαιώνει και ο Σάββας Λοϊζίδης, ταμίας της ΕΡΕΚ που αφηγήθηκε στον ΚΑΚ:

"Δεν υπήρξε συναγωνισμός μεταξύ των Αγίων Κυρηναίας και Κιτίου εις πατριωτικήν δράσιν. Κάποιος συναγωνισμός εσημειώθη τας τελευταίας προ του κινήματος ημέρας μάλλον μεταξύ Κιτίου και ΕΡΕΚ, διότι ενώ εις τας **18** Οκτωβρίου επρόκειτο να συνέλθουν εις Λευκωσίαν εξ όλης της Κύπρου μέλη της

ΕΡΕΚ διά να εμφανισθούν με Προκήρυξιν των εις τον Κυπριακόν λαόν, ο Άγιος Κιτίου έσπευσε την **17ην** Οκτωβρίου και παρητήθη από του βουλευτικού αξιώματος και εδημοσιεύετο διάγγελμά του παρ' όλον ότι προ ολίγων ημερών εις σύσκεψιν μετά των συναδέλφων του βουλευτών δεν κατέληξαν εις παραίτησιν, αλλά ανέβαλαν την συνέχισιν της συζητήσεως και την λήψιν αποφάσεως".

Για τον ένα ή τον άλλο λόγο ο Νικόδημος Μυλωνάς έσπευσε να υποβάλει στις **17** Οκτωβρίου **1931** την παραίτηση του στον Κυβερνήτη, ενώ ταυτόχρονα ανήγγειλε την απόφαση του με εγκύκλιο του προς τους πολίτες στην οποία τόνιζε ότι κήρυσσε την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και δήλωνε ότι θα πράξει κάθε τι το ανθρωπίνως δυνατό, όπως πραγματοποιηθει το ταχύτερο η απόφαση αυτή, με τη βεβαιότητα ότι ο Θεός της δικαιοσύνης και της Ηθικής θα βοηθήσει τον αγώνα αυτό του δικαίου κατά της χυδαίας βίας.